

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצולת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

להזכירכם:

1. את השאלון המלא נא לשלוח לדוא"ל: laad@jafi.org
2. את הנספח החתום בידי הניצולה יש לשלוח בסריקה למייל laad@jafi.org או בפקס 03-7453557.
3. למידע ושאלות בנוגע למילוי הטופס ניתן להתקשר למוקד המידע של המשרד לאזרחים ותיקים *8840.
4. לשאלות בנוגע לשיבוצים או בעיות שעלו בעת הביקור ניתן להתקשר ל-"רוח טובה" 1-700-505-202.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם פרטי: לאה (לוצ'י)	שם משפחה: דיוולד
-------------------------	---------------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

בלועזית Goldshtein		שם משפחה איתו נולדתי: גולדשטיין	
שנת לידה: 1937	מין: נקבה	בלועזית Loci	שם פרטי איתו נולדתי: לוצ'י
ארץ לידה: רומניה		בלועזית Galati	עיר לידה: גלץ
שם פרטי ושם נעורים של האם: בטי רינד		שם פרטי ושם משפחה של האב: הרמן גולדשטיין	
ארץ המגורים: רומניה		בלועזית Roman	מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: רומן
חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא) גורדוניה		מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) -	השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה) השכלה יסודית, בית ספר יהודי
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: (שם העיר או האזור ושם הארץ) גלץ, רומניה. בשנת 1940 עברה לרומאן, רומניה.			
בלועזית		במידה והיית בגטו, ציין את שמו	
בלועזית		במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו	
תאריך השחרור:		המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: כשהרוסים נכנסו לאזור וגרמו להריסות, גניבות בשנת 1945.	
ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור		במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)	
במידה ועלית באנייה, ציין את שמה טרנסילבניה		שנת עליה: 1951	במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממת' עד מתי

אנא ספרי/ על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ (השחרור וחזרתך הביתה, חיך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

נולדתי בשנת 1937 בעיר גלץ שברומניה לאמא בטי, אבא הרמן ואחי פינחס. הורי התמודדו עם קשיים רבים בכניסה להיריון ועברו טיפולים פוריים רבים. לאחר כעשר שנים של טיפולים אחי נולד ושנתיים לאחר מכן אני נולדתי. גדלתי בלי אבא, הוא נפטר כשהייתי בת חודשיים כך שאימי גידלה אותי ואת אחי לבדה. כשהייתי בת שלוש עברנו שלושתנו לעיר רומאן. אני לא זוכרת הרבה דברים משנותי הראשונות וגם לא סיפרו לי הרבה. אימי סיפרה לנו מעט מאוד על אבי. יש לי כל כך הרבה שאלות על אבא, על העבר, שאין לי את מי לשאול כבר. כולם אינם.

בשנת 1939 עברנו לרומאן, גרנו בדירת חדר שאמא השכירה לשלושתנו. באותה תקופה היא עבדה במפעל לסוכר. לאחר זמן מה עברנו לדירה אחרת ובשנת 1943 עברנו לביתו של בן דודה שהפקיד עליה לשמור על הבית ועל החנות שלו. למעשה, בתקופת המלחמה אימי עבדה בחנות של בן דודה בעיר רומאן. לבן דודה היה חנות פוטו ובשנת 1943 הוא עזב את העיר ונסע לבוקרשט. הוא השאיר את אשתו ושתי בנותיהם ברומאן וביקש מאימא לשמור על החנות. אז הייתי בת חמש, ואני זוכרת שהגרמנים היו באים לחנות להצטלם אבל אני אישית לא זוכרת שסבלתי מהם מכיוון שהייתי ילדה בלונדינית ובהירה וכנראה שהזכרתי להם את בנותיהן אז הם היו מביאים לי שוקולדים וסוכריות. אני זוכרת שהם היו באים בג'י'פ והיו לוקחים אותי לטיול בעיר. אמא ניהלה את החנות הזו עד 1944 בערך. אז כבר התחלנו ממש להרגיש את המלחמה והיו ההפגזות.

בשל ההפגזות והמהומות גרנו במרתף הבית כשאיננו הדודים והשכנים. היינו בטח 20 איש במרתף. אני זוכרת גם שהיו איתנו בנוסף חברה טובה של אימא והבת שלה. אוכל לא היה כל-כך אבל אני זוכרת מין חוט שהיה תלוי במרתף עם בייגלה יבשים. הבייגלה היו תלויים כנראה על חוט או בד, אני זוכרת את זה כמין תמונה בראש. היינו הולכים וחותכים לנו חתיכת בייגלה, זה היה האוכל שאני זוכרת שאכלנו במרתף. יום אחד שמענו הפגזות בחוץ והרגשנו את המרתף רועד. לאחר מכן הבנו שפיצצו את הגשר. למעשה, רומאן הייתה מן מעבר שבו הכוחות עברו, הגרמנים נסוגו והרוסים נכנסו. מעל המרתף היה את החנות של הדוד. שמענו את כניסת הרוסים לאזור ובשלב מסוים הבנו שהם פרצו לחנות של הדוד. החנות הייתה בהמשך של הבית, כמו רכבת כזו, ושם היו שני חדרים במן פרזדורים שיצאו לתוך החצר. בקצה היו דלתות מברזל שהיו סגורות עם מוטות ומנעולים כך שהיה קשה לפרוץ אותן ולהגיע למרתף שלנו. וכך באמת הם לא הצליחו לפרוץ את הדלתות. כשהכול נרגע עלינו למעלה וראינו שהרוסים פשוט הרסו הכול. גילינו שהם שתו את הבשמים בחנות שמעלינו, הבשמים כנראה שימשו להם כתחליף לוודקה. הם בזזו הכול, שברו ביצים על הקירות וניפצו את הדברים. כל זה היה כנראה בסוף שנת 1944.

כשלא היו הפגזות יכול להיות שיצאנו החוצה אבל אין לי שמץ של זיכרון מאז. יכול להיות שהדחקתי את זה ממני. בנוסף גם לא סיפרו לנו הרבה. הייתה אווירה של פחד ולא שאלנו שום דבר. גם על הדברים שידענו אמרו לנו לא לדבר. לפי מה שאני זוכרת יצאנו מהמרתף כנראה רק אחרי שהמלחמה הסתיימה. אני זוכרת שכשהייתי ילדה הייתי חייבת להיות תלמידה טובה. לילדים עניים נתנו אז סטיפנדיה, שהוא סכום כסף שמקבלים פעם בשלושה חודשים וזה היה מאוד משמעותי, הסכום היה שווה למשכורת חודשית של אמא. כדי לקבל את זה היינו צריכים להיות תלמידים עם ציונים מצוינים. אני זוכרת שבת דודתי לא הייתה תלמידה כל כך טובה ולכן הדודים קראו לי שאגיע אליהם לעשות איתה את שיעורי הבית. באחד הימים שהלכתי לעזור לה דודי הכין לה ארוחה. אני זוכרת שהוא הכין פירה, שני ביצי עין וכרוב כבוש. הייתי מאוד רעבה אך לא העזתי לבקש שיכין גם לי. גם לא הציעו לתת לי. כשהגעתי הביתה בכיתי מאוד לאימי. היא שאלה למה לא ביקשתי שיכין לי. הסיבה הייתה שלא היה נהוג בעבר לבקש.

בן דודי אהב אותי מאוד. אני זוכרת שכשהילדים היו הולכים לסרט ואני הייתי נשארת כי הייתי קטנה הוא היה נותן לי כסף שאלך גם כן. בדרך הייתי פוגשת את אחי שכבר בזבז את הכסף שלו. הוא היה שואל אם יש לי כסף ואני הייתי נותנת לו אותו. אמא שלי הייתה שואלת איך היה ומה עשיתי ואני הייתי עונה שפגשתי את פויו (הכינוי של אחי) וכבר לא היה לו כסף אז הבאתי לו את הכסף שלי. היא הייתה מאוד כועסת עלי. בפעמים האחרות הייתי שומרת את הכסף שיהיה לי לפעמים הבאות. כשהייתי ילדה קטנה, בת שבע אולי, אם רציתי גלידה, לא יכולתי לבקש. אימא שלי מאוד רצתה לתת לנו, ולמרות שלא היה

לה היא הייתה נותנת לי סכום כסף קטן ואני הייתי שומרת אותו למקרה שאולי ארצה ללכת עם חברה פעם אחרת.

לפני שעלינו לארץ אמה לקחה אותי ואת אחי חזרה לגלץ. אני זוכרת שהנסיעה ברכבת עלתה הרבה כסף. הסיודור היה שנסענו קודם לבוקרשט כדי למסור את הארגז שלנו ומה שהבאנו לארץ. בגלץ הייתה לה חברה מאוד טובה מצעירותה. אז הייתי כבר ילדה בת 13, עשר שנים אחרי שעזבנו את העיר. אני לא אשכח שהגענו אליה ב-1 בלילה וראינו אור בבית ושולחן ארוך ערוך. משום שהמון שנים לא היו לה ילדים ומשום שאבי נפטר כשהיינו קטנים היו לה המון חברות. יכול להיות שהיא הייתה בקשר עם כל החברות האלה גם בתקופה שגרנו ברומאן, אך אני לא יודעת. כנראה אמה כתבה לאחת החברות שאנחנו נגיע והחברה הזמינה את כל החברות אליה הבייתה והן הכינו ארוחה גדולה באמצע הלילה. אני לא זוכרת הרבה מאותו ערב, כנראה כי השכיבו אותי לישון לאחר שהגענו.

למחרת אימא לקחה אותנו בפעם הראשונה לקבר של אבא לפני שאנחנו עוזבים את רומניה. עם אחי אף פעם לא דיברתי על זה, אף פעם לא הזכרנו את הדברים האלה. האמת היא שאני לא זוכרת את המקום, אבל בשנת 1980 (שנה לאחר שאימי נפטרה) נסענו לטיול הראשון שלנו לרומניה. היינו במסגרת טיול מאורגן, אני ובעלי שלמה ובת דודתי, איתה גרתי בתקופת המלחמה ובעלה. דאגנו שנגיע לגלץ. כשהגענו לעיר בעלה ושלמה נסעו לטיול בעיר ברילה, בעיר שבו גר בעלה. אני ובת דודתי הלכנו לבית הקברות לקבר של אבי. בדרכנו, בתחנת האוטובוס פגשנו אישה. שאלנו אותה אם היא יודעת היכן נמצא בית הקברות היהודי. אני זוכרת שזה היה יום רביעי בסביבות השעה 14:00 בשנת 1980. היא סיפרה שהיא אחות ושכלל יום רביעי היא הולכת לבקר את אימה. היא אמרה שלפני שתיסע אליה היא תצטרף אלינו לבית הקברות כיוון שאם לא היינו קודם כל בקהילה היהודית ולא שילמנו מס כניסה, לא נוכל להיכנס לבית הקברות. מכיוון שהיא הכירה את השומר שם הוא הסכים להכניס אותנו.

הגענו לבית הקברות אבל לא ידענו איפה הקבר נמצא. הדבר היחיד שידעתי הוא שאבי נפטר בשנת 1937 וששמו הרמן גולדשטיין. השומר הראה לנו את החלקה של האנשים שמתו באותה השנה. חיפשנו ומצאנו קבר שקוע באדמה שהיה כתוב עליו גולשטיין אברהם. בת דודתי הציעה שנדליק לו נר למרות שהקבר לא היה של אבי. באותו היום המשכנו לחפש את הקבר של אבא אבל לא מצאנו. למחרת הלכנו לקהילה היהודית ושילמנו מס קטן, קיבלנו פתק ונסעתי עם בעלי לבית הקברות. בפתק נכתב איפה הקבר נמצא בדיוק. על הקבר היה כתוב את שמו- הרמן גולדשטיין והתאריך 27.12.1938 (ולא שנת 1937 שכן בעבר הציבו את האבן שנה אחרי). תאריך הפטירה היהודי הוא כ"ג בטבת תשצ"ח. בבוקר שלמחרת הלכנו לשם שוב. זה הרגיש כמו הדבר הכי גדול שעשיתי בחיים שלי. מאז, בכל פעם שהלכתי לרומניה נסעתי עם בעלי לגלץ והשתדלנו להיות במקומות כאלה שאפשרו לנו להגיע עם רכב לאזור.

נא ספרי/י על חיך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

עליתי לארץ עם אימי ואחי בשנת 1950 כשהייתי בת 13. הגענו ביום שלישי בערב פסח לבית עולים בפרדס חנה. אמא פגשה בת של חברה טובה מרומאן שגרנו איתה ועם אימה במרתף בתקופת המלחמה. הבת הייתה עוזרת טבחית במקום. היא ואימה לקחו אותנו איך שבאנו למוסד. לאחר תקופה אמא שלי הצטרפה אליה לעבודה, בתקופה שבה היו הניקיונות לפסח כשהילדים עזבו לבתיהם. אמא עזרה בניקיון ובכל מה שהיה נדרש. בעל הבית ראה שהן היו מאוד חרוצות ולכן ביקש מאימי שתישאר לעבוד שם. התפקיד שלה היה להגיש את ארוחת הצהריים והערב במקום. היא הייתה מסיימת לעבוד מאוד מאוחר ולא היה לה איך להגיע לבית העולים בחזרה. מה גם שהדרך ממקום העבודה לבית העולים היה לוקח לה זמן רב. לכן הוא נתן לה שם חדר עם חשמל ומקלחת, עם מים חמים. בשנת 1951 זה לא היה מובן מאליו, הדברים האלה היו יוצאי דופן. כל אותה תקופה אני ואחי פויו נשארנו בבית העולים. שבוע ימים אמא לא הייתה בבית ואנו שנינו נשארנו לבד, באוהל. אוכל היינו מקבלים מהמטבח של בית העולים. הייתי פוחדת להישאר שם לבד עם אחי. כשאמא הייתה מגיעה הייתי בוכה ומבקשת לא להישאר שם עוד. הציעו לאימי לקחת אותנו לסוכנות ומשם לקיבוץ.

ואכן למחרת לקחו אותנו לאחזה על הר הכרמל. לשם היו מגיעים כל הצעירים והילדים. היו מחלקים אותם לקבוצות ושולחים אותם לקיבוצים. אז אחי היה בן 15 והקבוצה שהתאימה לו הייתה בפרדס חנה. הוא שויך לקיבוץ משמרות, שם הייתה גם בת דודתי שאצלם גרנו בתקופת המלחמה ברומניה. הקבוצה שהתאימה לי הייתה בבן נחמיה בקיבוץ חוליות ליד קריית השמונה. הנסיעה מפרדס חנה לקיבוץ הייתה מאוד ארוכה וארכה כמעט יום שלם. כשאמא הייתה באה לבקר אותי היא הייתה מגיעה, לוקחת כדור וישר הולכת לישון. אני הגעתי לשם בערב פסח ובראש השנה שלאחר מכן נתנו לנו לצאת הבייתה. אני נסעתי לאמא שלי לעבודה. העברתי איתה את החג וחזרתי לאחר מכן בחזרה לקיבוץ. שם הייתי עוד חצי שנה ובסוף הקיץ שלאחר מכן לא יכלתי להחזיק עוד מעמד וביקשתי לחזור הבייתה. כשעזבתי לקיבוץ היינו גרים באוהל, כעת אימי קיבלה צריף. לא היה שם אף אחד במהלך השבוע שכן אמא הייתה בעבודה אז הצריף היה סגור שבוע שלם. מדי פעם אמא הייתה מגיעה לפתוח ולאוויר את הצריף. באותו זמן אימי הייתה מקבלת תלושי מנות. היא הייתה נותנת את התלושים לאחותה, שבינתיים הספיקה גם היא לעלות לארץ, כיוון שאנחנו לא היינו זקוקים להם. במקום שבו היא עבדה היא קיבלה אוכל וחדר ואני ואחי היינו בקיבוץ.

במשך השנה שלאחר מכן אני גרתי איתה בחדר שבמקום עבודתה. המנהל לא היה אומר כלום משום שאני הייתי עוזרת. שנה לאחר מכן, בשנת 1953 כשלוש שנים לאחר העלייה קיבלנו שיכון בגבעת אולגה. אז הייתי בת 16, אחי היה בן 18. הוא התגייס לצבא ואני הלכתי ללשכת הנוער וביקשתי לעבוד. אמא שלי הייתה כבר בת 58 ואני אמרתי לה שאחרי כל כך הרבה שנים שהיא עובדת היא צריכה להיות בבית ותורי לצאת לעבוד. מלשכת הנוער קיבלתי פתק ללכת לעבוד בצרכניה. באותה תקופה התפקיד היה מאוד נחשב. בצרכניה עבדתי כשלוש שנים עד שהתחתנתי ועברתי לנתניה.

אני ובעלי, שלמה הכרנו דרך הדוד שאצלו גרנו ברומניה. הוא ושלמה עבדו יחדיו בסולל בונה. דודי ראה בחור צעיר, מאוד חרוץ ואיש עבודה. בשבילו אם אדם היה חרוץ הוא הרוויח את עולמו. הוא שאל את החברים בעבודה מי הבחור והאם יש לו חברה. למעשה הוא חיתן את הבת שלו שנה קודם לכן וכעת ביקש לחתן גם אותי. הוא התנהג אלי ממש כמו לילדה שלו. הוא סיפר לאמא שלי שהוא הכיר בחורצ'יק בעבודה חרוץ וטוב ושהוא בטוח שאם הוא חרוץ "ללוצי'נקה יהיה פרנסה והיא ללחם לא תרעב".

הוא דיבר איתו וסיפר לו שיש לו שכנה (הוא לא אמר עדיין שאנחנו קרובי משפחה). הוא סיפר לו שאני בת 18 וחצי, חרוצה ונחמדה מאוד ושאל אם הוא מעוניין להכיר אותי. הוא אכן היה מעוניין והם קבעו ליום רביעי הבא בשעה 19:00 לאחר שאחזור מהעבודה בצרכניה. אני צחקתי מהעניין ועשיתי מזה בדיחה אך בעצם התביישתי מאוד. דודי היה טיפוס ממזרי, בפגישה שלנו הוא נתן לנו להיות ביחד אך הוא היה הולך מאחורינו במרחק מה ועושה את עצמו כאילו שהוא לא מסתכל כדי שאנחנו נוכל לדבר.

באותה פגישה שלמה שאל אותי האם אני יודעת מה מטרת הפגישה ואני ענית- בטח שאני יודעת: אתה תרשום בפנקס ההיכריות שלך עוד שם של בחורה ואני ירשום בפנקס שלי עוד שם של בחור. אמרתי זאת למרות שלא היה לי בכלל חבר. בהמשך הוא שאל אותי איפה אני גרה ואיך מגיעים אלי, ענית שאני גרה בגבעת אולגה ומגיעים אלי באוטובוס. הוא ענה שהוא יודע שבאוטובוס אבל שאל מה הכתובת שלי כדי שיוכל לבוא אלי. אני ענית האא... וצחקתי. הוא אמר שבשבת בשעה 17:00 הוא יהיה אצלי. ואכן בשבת ב-16:55 הוא היה אצלי, הוא היה אדם מאוד דייקן. ערכתי היכרות בינו לבין אימי והיא מאוד התלהבה. לאחר מכן הוא כבר היה מגיע שלוש פעמים בשבוע- ביום שני, יום רביעי ובמוצאי השבת.

לאחר חודש הוא ביקש לקחת אותי אל הוריו. אני מאוד התביישתי ופחדתי אך הסכמתי כמובן. לאחר הפגישה כשהגעתי הבייתה אמא שאלה אותי איך ההורים שלו. ענית שאבא שלו היה נורא נחמד, הוא הדליק רדיו עם מוזיקה ברומנית. למעשה אני הכרתי אותו רק חודשיים. הוא היה אז בן 48 אך נפטר מטרומבזה בלב. הוא לא זכה לראות אותנו בחתונתנו. אני חשבת שעכשיו בגיל 19, סוף כל סוף אני אוכל להגיד בפעם הראשונה בחיים שלי את המילה אבא, אבל לא זכיתי לזה. לחמתי הייתי קוראת אימא. בעלי נפטר לפני 7 שנים. הוא היה בשבילי קודם כל אבא. הגבר שסימל את הסמכות של אבא. בגלל זה האבידה שלו הייתה לי קשה וטראומתית כל כך. היום אני משתדלת להיות במקום אחר. שנתיים לאחר ששלמה בעלי נפטר

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

ידידה שלי פנתה אלי ואמרה לי שהיא רוצה להכיר לי חבר טוב. אני הכרתי אותו פחות או יותר עוד לפני כיוון שהבן שלו היה בכיתה עם הבן האמצעי שלי אבל לא הייתה היכרות מעמיקה. כשהכירו בינינו מצבי היה גרוע מאוד עקב האובדן של שלמה. בשבילי הוא היה הצלה, הוא פשוט החזיר לי את החיים. גם בשבילו זה היה כך כי חברתו גם כן נפטרה זמן לא רב לפני כן.

היום אני יכולה לספר שיש לי שלושה בנים. יוסי בן 53, מוטי בן 51 וגדי בן 41. יוסי גרוש עם בת זוג + 2 בנות, רואה חשבון עצמאי. מוטי נשוי + 3 בנות, הנדסאי אלקטרוניקה, עובד בהייטק. גדי נשוי + 1 רואה חשבון, עובד בתור מנכ"ל כספים בחברה הייטק.

המסר שלי:

לא לאבד אף פעם את התקווה כי דווקא מנקודות של קושי האדם מתרומם. האדם צריך לעזור לעצמו כי ה' עוזר למי שמשתדל. יש לאדם 2 בחירות: לשקוע או לצוף. למען הילדים והנכדים וגם למעני בחרתי לצוף כי יש לי המון סיבות שכדאי לי לחיות.

ראיון: הילי סיסר, נתניה, ינואר 2014

